

Tisztelt Vendégek, kedves Kollegák!

Immár 126 éve a Múcsarnok nemcsak az ország legnagyobb kortárs kiállító tere, de fővárosi, és azon belül is központi elhelyezkedésénél fogva a magyar kultúra megkülönböztetett szerepű intézménye. Az évtizedek hosszú során sosem talákoztam olyan magyar művésszel, aki alkotópályája legnagyobb hazai elismeréseként – legalább egyszer, önállóan vagy csoportosan – nem e helyütt kívánt volna bemutatkozni a szakmának és a nagyközönségnek. A Múcsarnok pedig az immár újra becsült történeti eklektika egyik reprezentáns épületeként - leszámítva a két világháború rombolásait – különbözőképpen, de mindvégig állta és teljesítette ezeket elvárásokat, végső soron alapvető feladatát. Természetesen a voltaképpen kiapadhatatlan egyéni ambícióknak nem tudott és nem tud mindig eleget tenni az intézmény. Ezért joggal és okkal merültek fel és létesültek a nagyobb társulásokat, merítéseket, alkotói területeket felölelő bemutatók már voltaképpen a kezdetektől fogva az Országos Képzőművészeti Társulat, majd a hozzá csatlakozó Iparművészeti Társulat szervezésében.

A második világháború után e társulatok felszámolásra kerültek; az összevonásukból egy közös művészeti szövetség jött létre, és általa születtek a nagyobb kiállítások. A rendszerváltás a szervezett bemutatók rendjében szünetet hozott; és e helyzet változott meg a tízes években. Amikor az időközben kiformalódott Magyar Művészeti Akadémia megkapta a Vigadó és a Múcsarnok épületét, mint a kortárs művészet két reprezentatív bemutató helyét, és 2014-ben elindította a Múcsarnokkal közös szalon sorozatát, voltaképpen a képzőművészetek 19. században indult bemutatkozási formájának fel- és megújítását. Ettől kezdve, évről-évre a különböző vizuális területek (építészet, képzőművészet, iparművészet, fotó és népművészet) folyamatos körforgásban jelentkeznek beszámolóikkal. Ennek szellemében került sor a mostani kiállításra.

Talán nem becsülöm túl az iparművészeti szakterületet, ha azt mondom, hogy tárlatainak megrendezése vált az intézmény legbonyolultabb feladatává. Ugyanis már az iparművészet fogalmával baj van régóta, ráadásul itt és most a tervezőművészettel együtt szerepel, ami tetézi a nehézségeket. Az iparművészet megnevezés, mint ismeretes, félévszázados vajúdas után vált elfogadottá a 19. század végén. Majd röviddel később már meg is kérdőjeleződött, alakult-változott, de felemás használata megmaradt mindmáig. A változásokat nemcsak az iparművészet különböző – egyre bővülő – fogalom használata, hanem magának a művészetnek alapvető értelmezése is alakította erőteljesen, sőt a szédületes – ám ellentmondásokkal és nehézségekkel teli – műszaki-tudományos és társadalmi változások még inkább formálták az elmúlt század során, napjaink egyetemes értékszavaráiról nem is szólva. Olykor a jelző nélküli művészet, vagy az – egyébként nem hirtelenül felbukkant, csak a különbözőképpen fejlett országokban különböző időben honosodott – design szédületes elterjedése váltotta fel helyét, és az utóbbinak mára parttalan – már valóságos tárgy nélküli, minden problémamegoldásra szolgáló – használata még tovább bonyolította a kérdéseket. Bár e fogalmak megfelelő, vagy nem megfelelő alkalmazása sokban megalapozta és befolyásolta számos szakmai program sikerét vagy félresiklását, hazai és nemzetközi értelmezéseinek, vitáinak óriási irodalmából még példák kiragadására sincs most itt idő. Ugyanakkor mindenképpen szeretném jelezni a Múcsarnok által felvállalt és elvégzett feladatok

mindenkori nehézségeit, és őszinte örömeimre szolgál, hogy a kérdés megvizsgálása felmerült e bemutató rendezőjében is, és hogy az intézmény partner volt e vizsgálatban.

Minden hasonló kiállítás kérdések és válaszok színes-tarka csokra. A széles közönség, inkább azt mondanám szívem szerint, hogy a közösség és azt meghalló, felerősítő-megfogalmazó alkotók kérdéseinek jó és rossz megfogalmazásai és megválaszolásai, tárgyasulások, amelyek végül – csúnya szakszóval élve – az elsajátítás, az üzenet valósággá válása, magyarán a tárgy-műtárgy kiállítások, sőt újabban a virtuális megoldások „használata” során nyerik el értelmüket a befogadóban-használóban. A bemutatási mód, ha nem tematikusak a rendezvények, hanem szabadon választott programokkal jelentkeznek az alkotók, meghatározóvá válik a ki, mi és hogyan kapcsolatrendszerében. Hogyan, miként lehetséges az ilyen nagyszámú alkotót, szerteágazó, sokféle területet és anyagot áttekinthetővé, még inkább érthetővé, és nem utolsó sorban élvezhetővé, sőt örömtelivé tenni a látogatók számára? Minden eddigi próbálkozás azt mutatta, hogy nagyon nehezen, és többnyire nem egyértelmű sikerrel. A mostani tárlat így egy új kísérlet az elmúlt 5 év eredményeinek és értékeinek megidézésére. Szakítás az eddigiekkel: nem a két nagy kézműves és gyáripari terület termékeinek csupán együttes bemutatása, jellemzőinek, külön és közös jegyeinek és értékeinek megkeresése és tálalása, hanem azoknak a nagymérvű technikai, tudományos és művészeti, nem utolsó sorban értékváltozásoknak a leereagálása, amelynek során az együttélések, áthatások kerültek előtérbe az elméletben és az alkotói-tervező gyakorlatban egyaránt.

A II. Ipar- és Tervezőművészeti Nemzeti Szalon munkálatait Szilágyi B. András művészettörténész irányította Harmati Hedvig textil, Balogh Elenóra üveg, Fusz György kerámia, Kálmán László ötvös, Szenes István belsőépítész, Liszka Tamás animáció, Ducki Krisztof tervezőgrafika és Tóth Fruzsina ipari és posztindusztriálisra keresztelt, tág értelemben vett médiadesign szekciók felelős szakembereinek segítségével. A lehetőleg legszélesebb alkotói generációkból és egyben a legszínesebb területekről készítették válogatásukat. Több mint 300 alkotó kapott bemutatkozási lehetőséget mintegy 400 darab alkotásával; és amit különösen öröndetesnek találok, hogy a művészek széles korhatár közöttiek (26 évtől 96 évig) köztük sok fiatalal.

Szilágyi B. András felvállalta a korábbiaktól való eltérés személyes kockázatát, és arra törekedett, hogy – szavait szabadon idézve – megfossa a látogatót az iparművészetről előzetesen kialakult – megszokott – elgondolásaitól, és hogy filozófiai alapokon építse fel a tárgyakról alkotott véleményét. Ehhez számára –a hagyomány és haladás a kiállításban is megtapasztalható alapeszméjének felvállalása nyomán – „adta magát” a „kimondható dolgok” leírására szolgáló arisztotelészi kategóriákkal való párhuzam. Arisztotelész híres *Organon* című művében megfogalmazott tíz kategóriáját tíz iparművészeti ággal azonosította poétikus koncepciójában. Ez képezte alapját a külön termekben elhelyezett egyes anyagok és szakmák csoportosításának a kiállítás egészében.

Értelmezése szerint a kategóriák:

ANYAG: kerámia. Az agyag a legősibb anyag, amivel dolgozott az ember a körötte lévő világ megmunkálása során. Az ember és anyag kapcsolatának alapját lelhetjük fel a kerámiában.

MENNYISÉG: az ipari formatervezés, és a szériagyártás rímel rá leginkább. MINŐSÉG: képviselője a tervezőgrafika. Meghatározásában ez a szakma a saját minőségével a mögötte lévő minősége(ke)t is meghatározza. VISZONY: textiltervezés. Megítélése szerint a textil csak valamilyen felületre, viszonyba kerülve kel „életre”, amely különösen megmutatkozik a ruhák esetében. Hiszen az egyes darabokkal a viselőjük szükségszerű kapcsolatba lép, valódi viszony jön létre ember és anyag között, így válik valójában értelmezhetővé a textil. HELY: belsőépítészet. A hely a 21. században már nemcsak valóságos teret jelent, a számítógépes tervezéstől a terek értékeléséig egyre több virtuális térrel dolgozunk. Egy belsőépítészeti tervezési folyamatban a virtuális tér egyben alkotói térré is válik. IDŐ: animáció. Az animáció időközjái hozzák szinkronba a mozgókép és a valóság kapcsolatát. A HELYZET rímelő példája a jelen kiállításban kiemelt szerepű üvegművészet, az ENSZ által meghirdetett Üveg Éve programnak megfelelően. Az üveg különlegessége, hogy nem lehet lefotózni, „megragadni” valójában, mivel csak abban a pillanatban mutatja meg magát, amilyen fényhelyzetben van éppen. A BIRTOKLÁSra az ötvösség a példa. Egy ötvöstárgy birtoklása hagyományosan attribálja viselőjét; ékszereink rangunkat is jelzik. A CSELEKVÉS legjellemzőbb példája a poszt-indusztriális design, de az iparművészet értelezésétől is elválaszthatatlan. A poszt-indusztriális design elnevezés ugyanakkor egy korszakhatárt is jelöl, mert azok a fogalmak, amelyekkel az iparművészetről gondolkodunk, most alakulnak át. Végül a HATÁS, amely igazán nem új kategória, voltaképpen összegzi a korábbi kilencet. Egyben megidézi azokat az időközben elhunyt alkotókat, akik alkotásaik révén tovább élnek-munkálnak köztünk, és ez által a múlthoz való élő, organikus kapcsolódásunkat is jelenti.

Így voltaképpen kilenc plusz egy tagolású az arisztotelészi tíz kategória alapján kialakított kiállítás. Ennek megfelelően a külön termekben elhelyezett, de közös térben megmutatkozó tárgyak és dolgok nemcsak diskurzusba lépnek egymással, hanem konkurálnak is; leginkább az ellentétek és folytonosságok jellemzik egymáshoz való viszonyukat, de a kapcsolatok új értelmet is nyer(het)nek ebben a közös térben. E konstrukcióban az eddigi ellentétek: a kézműves és ipari minőségek, eredmények más kontextusba kerülnek, a hagyomány és haladás kapcsolata új jelentőségűvé válik, a tárgyak és viszonylatok eddigi sajátosságai formálódnak, bővülnek, és újabb értékek alapjául szolgálnak.

A kiállítás e poétikus koncepciójával lehet – és minden bizonnyal sokan fognak is – vitatkozni, a nézők épp úgy, mint a kritikusok, szakemberek. Nem tudományos számbavétel, orvosi lelet az elmúlt 5 év terméséről, hanem játékos-poétikus megidézése a korszaknak. Mindenesetre különös, sajátos ívével kimozdítja az eddigi mederből a tárgykultúra megközelítését, megítélését, a főként vizuális esztétikai megítélésből új – hiányzó – dimenziók és minőségek felé. Ebben segít – immár a technika új eredményei: az okos-telefonok bekapcsolásával – az a belső, valóságos és virtuális és ezzel együtt játékos útmutató rendszer is, amely a rendezési szempontok megvilágításával, a kategóriák és a tárgyak/témák kapcsolatának megvilágításával könnyíti meg a nézett-vizsgált tárgyak és (főként mozgó képi) események egymás közti kapcsolatrendszerének megértését.

A rendezők és a szervezők tehát ezzel a szalonnal nem egyszerű látogatásra, passzív szemlélődésre, hanem sokkal inkább a tárgyak és velük, általuk indított gondolatok és cselekvések, anyagi és szellemi kapcsolatok és viszonylatok rendszerének megismerésére és megélésére hívják a nézőket és még inkább a résztvevőket. A 126 éves Műcsarnok ily módon nemcsak az elmúlt 5 évben termelt műalkotások bemutató csarnoka, hanem a mindig megújuló-táguló megismerések és ünneplések méltó helye újra. Ünneplése alkotóknak és műalkotásoknak egyaránt, végső soron pedig magának a minden ember létét alapvetően

meghatározó újat alkotásnak. Annak az örömnnek, ami életünk egyik legtisztább éltető forrása.
Sok örömet kívánok a felfedezések és a megismerések útján Mindnyájuknak!

Prof.em. Ernyey Gyula